

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ทั้งนี้เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการสร้างเสริมความรู้ แนวความคิด ทักษะ เจตคติ ค่านิยม วัฒนธรรม และอื่น ๆ ให้แก่บุคคล การศึกษาช่วยสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ ประเทศที่เจริญรุ่งเรืองทัดเทียมอารยประเทศจะต้องประกอบด้วยประชาชนพลเมืองที่มีคุณภาพ การศึกษาในระดับประถมศึกษาจัดได้ว่าเป็นการศึกษาระดับที่มีความสำคัญยิ่งกว่าระดับอื่นใด เพราะเป็นการศึกษาที่จัดสำหรับพลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศ เป็นการศึกษาพื้นฐาน เบื้องต้นให้แก่ผู้เรียน หากคุณภาพของการศึกษาระดับนี้ด้อยลงไปก็หมายถึงความด้อยคุณภาพของพลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศ อันจะเป็นผลให้เกิดความล่าช้าในการพัฒนาประเทศได้

ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญทางการศึกษา เป็นผู้รับผิดชอบด้านการให้การศึกษา การอบรม จรรยาบรรณและดูแลเอาใจใส่เกี่ยวกับความประพฤติของนักเรียน และประการสำคัญที่สุดคือ เป็นแบบอย่างความประพฤติแก่นักเรียน จึงมีผู้เปรียบเทียบกับครูเป็น "แม่พิมพ์" การศึกษาจะสัมฤทธิ์ผลหรือไม่เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับครู การปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการให้การศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมนำไปสู่ผลผลิตคือนักเรียนที่มีคุณภาพ ครูจึงเป็นบุคลากรทางการศึกษาที่มีความสำคัญยิ่งในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และยกระดับการศึกษา ท้องถิ่น วรรณพัฒน์ ได้กล่าวเกี่ยวกับความสำคัญของครูไว้ว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนตามแนวหลักสูตรนั้นครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดในการทำให้การศึกษามรรลุดุจดหมายของหลักสูตร เพราะครูเป็นผู้ปฏิบัติในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่หลักสูตรต้องการ (ทองทิพย์ วรรณพัฒน์ และคณะ 2522 : 29) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ นิภา เพชรสม (2524 : 38) ที่ว่า แม้ว่าเราจะมีปรัชญาการศึกษา หลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล ที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของผู้เรียน ในปัจจุบันก็ตาม สิ่งเหล่านี้ย่อมจะไร้ความหมายถ้าครูไม่เข้าไปใช้หรือปฏิบัติ ดังนั้น ในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน สิ่งที่เราควรคำนึงถึงอย่างยิ่งคือ "ตัวครู" จึงกล่าวได้ว่าคุณภาพของนักเรียนย่อม เป็นผลสืบเนื่องมาจากคุณภาพของครู

สมพร สุทัศนีย์ (2525 : 196) กล่าวว่า ครูเป็นจักรกลสำคัญที่ทำให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ แต่ในระดับประถมศึกษาชั้นครูยังขาดคุณภาพและประสิทธิภาพอยู่มาก คุณภาพและประสิทธิภาพดังกล่าวหมายถึง คุณวุฒิและความสามารถในการถ่ายทอดวิชาความรู้และอบรมสั่งสอนเด็กให้เป็นคนมีคุณภาพ การนำเทคนิควิธีการใหม่ ๆ มาใช้ในการสอน เพื่อให้เด็กบรรลุเป้าหมายของการสอนและเป็นผู้มีคุณธรรม. ด้านคุณวุฒินั้นครูประถมศึกษาได้รับการส่งเสริมให้เข้ารับการอบรมตามโครงการพัฒนาสมรรถภาพครูประจำการในวิทยาลัยครูทั่วประเทศ ทำให้ครูประถมศึกษามีวุฒิถึงระดับปริญญา ซึ่งเชื่อว่าจะสามารถพัฒนาคุณภาพของครูได้ สำหรับความสามารถด้านการถ่ายทอดวิชาความรู้ แม้ว่าจะจะเป็นเทคนิคเฉพาะตัวของแต่ละคน แต่เชื่อว่าจะสามารถฝึกฝนได้ โดยเฉพาะการเรียนการสอนตามแนวหลักสูตรประถมศึกษา

เมื่อได้เปลี่ยนมาใช้หลักสูตรประถมศึกษาฉบับพุทธศักราช 2521 กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นได้เสนอแนะแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรสำหรับครูและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ศึกษาและนำไปปฏิบัติ วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนดังกล่าวได้แก่ การบรรยาย การใช้คำถาม การอภิปรายกลุ่ม การศึกษานอกสถานที่ การแสดงบทบาทสมมติ การทดลอง ฯลฯ เอกสารดังกล่าวยังได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเลือกใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ ว่า การนำไปใช้ครูจะต้องพิจารณาเลือกใช้วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนเหล่านี้ให้เหมาะสมกับธรรมชาติของเนื้อหาสาระและเหมาะสมกับวัยและความสามารถของเด็กอีกด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ 2522 : 45-66) ส่วนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ตรงตามเนื้อหาวิชาในแต่ละกลุ่มประสบการณ์นั้น ครูผู้สอนสามารถศึกษาได้จากแผนการสอนหรือคู่มือครูที่ได้จัดทำขึ้น เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูนำไปใช้ในการเรียนการสอน นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการศึกษาในระดับประถมศึกษายังได้จัดอบรมครูในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ความรู้และประสบการณ์แก่ครูอันจะนำไปใช้ในการเรียนการสอนตามหลักสูตรได้

ในปีการศึกษา 2527 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ทำการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั่วประเทศตามจุดหมายของการศึกษาในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ทั้งด้านความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน ตลอดจนความรู้สึกและคุณลักษณะ

ต่าง ๆ ด้านความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานปรากฏคะแนนเฉลี่ยร้อยละของกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ คือ กลุ่มทักษะภาษาไทย 49.08 กลุ่มทักษะคณิตศาสตร์ 33.11 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต 44.01 และกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ 55.28 จำนวนนักเรียนที่ได้คะแนนร้อยละ 50 ขึ้นไป แต่ละกลุ่มประสบการณ์คือ กลุ่มทักษะภาษาไทยร้อยละ 49 กลุ่มทักษะคณิตศาสตร์ร้อยละ 11 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตร้อยละ 30 และกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพร้อยละ 55 (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2528 : 15) จากผลการประเมินที่ปรากฏ จะเห็นได้ว่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ยังไม่อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ทำการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในรูปแบบเดิมอีกในปีการศึกษา 2528 ปรากฏคะแนนเฉลี่ยร้อยละของกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ คือ กลุ่มทักษะภาษาไทย กลุ่มทักษะคณิตศาสตร์ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ เท่ากับ 56.84, 36.52, 45.69 และ 57.60 ตามลำดับ จำนวนนักเรียนที่ได้คะแนนร้อยละ 50 ขึ้นไปของแต่ละกลุ่มประสบการณ์คิดเป็นร้อยละ 68.17 35 และ 60 ตามลำดับ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ม.ป.ป. : 5) จากผลการประเมินดังกล่าว แม้จะปรากฏความก้าวหน้าของคะแนนในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ อยู่บ้าง แต่ยังไม่อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจโดยเฉพาะกลุ่มทักษะคณิตศาสตร์ และกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 ของคะแนนเต็ม

ถ้าจะพิจารณาคุณภาพการศึกษาด้านคุณลักษณะที่สำคัญที่หลักสูตรมุ่งให้เกิดขึ้นกับผู้สำเร็จการศึกษา จากการประเมินความรู้สึกด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความมีวินัยในตนเอง การรู้จักทำงาน และอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น การรู้คุณค่าและชื่นชมในศิลปวัฒนธรรมของชาติ ความขยันหมั่นเพียร ประหยัด ซื่อสัตย์ อดทน ฯลฯ แม้ว่าผลการประเมินจะอยู่ในระดับที่น่าพอใจตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ ปีการศึกษา 2527 มีคะแนนเฉลี่ย 2.878 (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2528 : 15) ปีการศึกษา 2528 มีคะแนนเฉลี่ย 2.873 (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ม.ป.ป. : 6) แต่คะแนนที่ได้ยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ

จากผลการประเมินที่ปรากฏ บุคคลทั่วไปต่างมีความเห็นสอดคล้องกันว่าน่าจะเป็นความรับผิดชอบของครู ประดิษฐ์ อุปรักษ์ (2525 : 212) ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า จากการวิจัยผลของการศึกษาโดยหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษามีเหตุผลเชื่อได้ว่า ผลของการศึกษาอันได้แก่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต

ในสังคมของนักเรียนมีส่วนสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของครู และเมื่อผลของการศึกษาที่ปรากฏยังไม่เป็นที่พอใจและไม่เป็นไปตามความคาดหวังของสังคม บุคคลทั่วไปมักจะวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นความบกพร่องของครู และมักจะกล่าวหาตึงไปถึงความประพฤติกและยอมรับผิดชอบในหน้าที่ของครู

ด้านการประพฤติกปฏิบัติคนของครู สมพร สุทัศนีย์ (2525 : 127-128) กล่าวว่าครูนอกจากจะต้องเป็นผู้มีความสามารถดีแล้ว ครูควรมีคุณสมบัติควรแก่การเป็นแบบอย่างที่ดีอีกด้วย คือครูต้องมี "วิญญาณครู" มีความมั่นใจ กล้าแสดงออก มีความคิดสร้างสรรค์ และมีความรับผิดชอบ แต่เท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันปรากฏว่าครูโดยคุณภาพลงไปมาก ผิดกับครูสมัยก่อนซึ่งประพฤติกคนสมเป็น "ปุษนียบุคคล" มีศีลธรรมจริยธรรม ตั้งใจอบรมสั่งสอนศิษย์ด้วยความเต็มใจ ไม่ปล่อยปละละเลย เอาเวลาไปทำประโยชน์ส่วนคน เข้าห้องเรียนช้าออกจากห้องเรียนเร็ว มาสายออกก่อนเวลา และขาดความรับผิดชอบในหน้าที่

ด้านการปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ การกระทำความคิดทางวินัยของครูในปัจจุบันมีแนวโน้มจะมากขึ้น แม้ว่าสถิติครูทำผิดวินัยที่ปรากฏจะไม่ถึงร้อยละ 1 ของครูทั้งหมดก็ตาม แต่โดยความเป็นจริงแล้วมีครูอีกเป็นจำนวนมากประพฤติกคนไร้ระเบียบวินัยและขาดความรับผิดชอบ ละทิ้งการสอน ไม่ตั้งใจสอน ไม่เคารพระเบียบวินัย ประพฤติกคนไม่เหมาะสมจนปรากฏเป็นข่าวค่อสื่อมวลชนบ่อย ๆ ปัญหาเหล่านี้นอกจากจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาแล้วยังสร้างปัญหาให้กับผู้บริหารสถานศึกษา ทำให้ต้องคอยออกกระเบียบเข้มงวดกวดขันเสี่ยงประมาณในการอบรมเพื่อพัฒนาจริยธรรมของครู ท้ายสุดก็ใช้มาตรการเค็ดขาดในการลงโทษทางวินัย แต่ก็ไม่มีผลในการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ปัญหาคฤติกรรมของครูไร้ระเบียบวินัยได้ (สำนักงานคณะกรรมการการข้าราชการครู 2529 ข : 4-5)

จากสภาพปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาเหล่านี้ เห็นว่าการแก้ปัญหาคฤติกรรมที่ถาวรต้องแก้ที่ "ตัวครู" คือต้องสร้างให้ครูมีวินัยในตนเอง ความมีวินัยในตนเองของครูจะทำให้ครูมีความรับผิดชอบ เป็นคนตรงค่อเวลา ตั้งใจอบรมสั่งสอนนักเรียน รู้จักคิดหาวิธีการใหม่ ๆ มาสอนนักเรียน เคารพระเบียบกฎหมาย ประพฤติกคน เป็นแบบอย่างที่ดีและรู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม (เรื่องเดียวกัน : 5) เมื่อครูประพฤติกปฏิบัติตามที่กล่าวมานี้ นอกจากจะทำให้ครูเป็นคนดีที่สังคมปรารถนาแล้วยังจะส่งผลมาถึงนักเรียน ทำให้นักเรียนเกิดความเจริญงอกงามด้านสติปัญญาและจิตใจ ตลอดจนการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ

และยังเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน เมื่อเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ก็จะเป็นคนมีคุณภาพ เป็นกำลังสำคัญ ในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูจึงได้ จัดทำโครงการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูขึ้น โครงการนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ ส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของข้าราชการครู และเพื่อป้องกันมิให้ข้าราชการครูทำผิดวินัย เป้าหมายของโครงการคือ ให้ข้าราชการครูสังกัดกระทรวงศึกษาธิการทั่วประเทศมีวินัยในตนเอง ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและหน้าที่ของครู มีความรู้ความเข้าใจข้อบัญญัติทางวินัยและประพฤติก ฎปฏิบัติตามข้อบัญญัติทางวินัย โดยให้สถานศึกษานำโครงการนี้เข้าไปไว้ในแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา และให้ถือปฏิบัติ เช่นงานประจำอื่น ๆ

การดำเนินงานตามโครงการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูนี้ สำคัญ ที่ใช้ในโครงการได้แก่ ชุดปฏิบัติการการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมข้าราชการครู ซึ่งสำนักงาน คณะกรรมการข้าราชการครูจัดสร้างขึ้น เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษานำไปปฏิบัติในสถานศึกษาของตน ในการสร้างชุดปฏิบัติการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมข้าราชการครูนั้น ได้นำแนวคิดจากทฤษฎีสำคัญ 3 ประการ คือ กระบวนการเสริมสร้างค่านิยมหรือกระบวนการทำความเข้าใจในค่านิยม (Value Clarification) กระบวนการปรับพฤติกรรม (Behavior Modification) และ กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning) มาบูรณาการเข้าด้วยกัน กล่าวคือ ใช้ กระบวนการเสริมสร้างค่านิยม เป็นตัวสร้างให้ครูเกิดความรู้สึก "ศรัทธา" ในการประพฤติปฏิบัติด้วย ตนเองในสิ่งที่เขาเห็นประโยชน์และคุณค่า ให้ผู้บริหารใช้กระบวนการปรับพฤติกรรม ให้การ เสริมแรงเพื่อให้พฤติกรรมที่ครูประพฤติปฏิบัติมีความคงทน ส่วนกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมมี บทบาทในการสร้าง "ตัวแบบ" หรือ "รูปแบบ" โดยเหตุผลที่ว่าบุคคลมักประพฤติปฏิบัติเลียนแบบ สิ่งที่สังคมประพฤติปฏิบัติ และใช้กระบวนการกลุ่ม เป็นตัวช่วยกำหนดรูปแบบพฤติกรรมในกลุ่ม (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู 2529 ค : 7-11)

ชุดปฏิบัติการการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมข้าราชการครูมุ่งเน้น เสริมสร้างวินัยครบวงจร ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อบัญญัติทางวินัย ว่ามีอะไรบ้าง อะไรทำได้ อะไรทำไม่ได้ ด้านความรู้สึก คือ อะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ และด้านพฤติกรรม คือ การแสดงออกถึงความมีวินัยในตนเองของครูตามบทบาทหน้าที่ที่พึงกระทำและการปฏิบัติตามข้อ บัญญัติทางวินัยและระเบียบกฎหมายของทางราชการด้วยความสมัครใจ

วินัยที่จะ เสริมสร้างให้แก่ครูนั้น ยึดหน้าที่ของครู เป็นหลัก ในการกำหนดพฤติกรรม หรือค่านิยม ซึ่งมีทั้งหมด 6 ด้าน คือ

1. การปฏิบัติการสอนที่มีคุณภาพ เรื่องการตรงต่อ เวลา
2. การปฏิบัติการสอนที่มีคุณภาพ เรื่องการแสวงหาแนวทางใหม่ ๆ ในการเรียน การสอน
3. การปฏิบัติการสอนที่มีคุณภาพ เรื่องการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดกับนัก เรียน
4. การปฏิบัติตามระ เเบียบของทางราชการ
5. การประพฤติ เป็นแบบอย่างที่ดี
6. การมุ่งมั่น ในการทำประโยชน์แก่สังคม

ในการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมข้าราชการครูนั้น สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู ให้ความสำคัญแก่ผู้บริหารสถานศึกษา โดยพิจารณาเห็นว่าบุคคลที่สำคัญที่สุดในการ เสริมสร้างวินัย ให้แก่ครูนั้นคือผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งนี้ เพราะผู้บริหารคือผู้นำและวินัย เป็นผลที่ เกิดจากภาวะผู้นำ (สุรัฐ ศิลปอนันต์, บรรยาย) ในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมตามโครงการ นี้ จึงมอบหมายให้ผู้บริหารสถานศึกษาทำหน้าที่ดำเนินการพัฒนาวิสัยและจริยธรรม ในโรงเรียน ของตนเองโดยปฏิบัติตามขั้นตอนของชุดปฏิบัติการแต่ละชุด แล้วรายงานผลการพัฒนาต่อหัวหน้า หน่วยงานระดับอำเภอ ได้แก่ หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอหรือศึกษาธิการอำเภอ ระดับอำเภอ รายงานผลต่อหัวหน้าหน่วยงานระดับจังหวัด ได้แก่ ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดหรือ ศึกษาธิการจังหวัด การรายงาน เป็นไปตามลำดับชั้นจนถึงกรม เจ้าสังกัด

เนื่องจากโครงการนี้มี เป้าหมายคือ การมีวินัยในตนเองของข้าราชการครู สังกัด กระทรวงศึกษาธิการทั่วประเทศ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู จึงได้จัดทำโครงการ นำร่องเป็นตัวอย่าง เพื่อนำผลไปปรับปรุงโครงการที่จะขยายทั่วประเทศต่อไป ในการดำเนิน โครงการนำร่องนี้ดำเนินการทั้งในโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยสำนักงาน คณะกรรมการข้าราชการครูได้เลือกจังหวัดที่จะดำเนินการโครงการนำร่องรวมทั้งสิ้น 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสมุทรปราการ ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ฉะเชิงเทรา พิษณุโลก และนครพนม โดยแต่ละจังหวัดมีความแตกต่างกันในด้านตัวพฤติกรรมหรือค่านิยมที่จะทำการพัฒนานำร่อง ในการ ดำเนินการตามโครงการนำร่องคณะกรรมการข้าราชการครูได้กำหนดแผนปฏิบัติการโดยย่อ ดังนี้

1. ประชุมผู้บริหารโรงเรียน เพื่อชี้แจงนโยบายของโครงการพัฒนาวิสัยและจริยธรรม สำหรับข้าราชการครู

2. ประชุมผู้บริหารโรงเรียน เพื่อร่วมวางแผนปฏิบัติโครงการพัฒนาวิสัยและจริยธรรม
สำหรับข้าราชการครู

3. ผู้บริหารโรงเรียนดำเนินการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมโดยใช้ชุดปฏิบัติการการพัฒนา
และจริยธรรมข้าราชการครู

4. การนิเทศและติดตามผลการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมตามโครงการ

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการของโครงการพัฒนาวิสัยและจริยธรรม สำหรับ
ข้าราชการครูในโรงเรียนประถมศึกษาด้านการปฏิบัติการสอนที่มีคุณภาพ เรื่องการแสวงหาแนวทาง
ใหม่ ๆ ในการเรียนการสอน ทั้งนี้ เพราะการเรียนการสอน เป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดในกระบวนการ
ใช้หลักสูตร (กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ 2525 : 11) เป็นกิจกรรมที่ครูและนักเรียน
ปฏิบัติร่วมกัน การเรียนจะบรรลุผลตามจุดหมายเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับการสอน การสอนหรือการให้
ความรู้ของครูแก่นักเรียน จึงเป็นหน้าที่ประการสำคัญของครู ธีรยุทธ เสนิงค์ ๗ อยุธยา
(2524 : 133) กล่าวว่า "การสอนเป็นงานที่ยุ่งยากซับซ้อน เพราะจะต้องคิดค้น แสวงหา
กลวิธีต่าง ๆ มาใช้ในการถ่ายทอด กระตุ้น ยั่วเย้า และแนะแนวทางให้นักเรียน เกิดการเปลี่ยนแปลง
พฤติกรรมที่ถึงประสงค์

การเรียนการสอนตามแนวหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 เน้นกิจกรรมที่นักเรียน
เป็นศูนย์กลางของความสนใจ ครู เป็นเพียงผู้ดำเนินกิจกรรมให้ เป็นไปตามแนวทางตามที่แผนการสอน
และคู่มือครู เสนอแนะไว้ ให้นักเรียน เป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองให้มากที่สุด ใช้วิธีสอน
หลาย ๆ วิธีให้ครู เลือกใช้วิธีการสอนหรือกิจกรรมการเรียนการสอนให้ เหมาะสมกับจุดประสงค์การ
เรียนรู้และ เน้นกระบวนการกลุ่ม (กระทรวงศึกษาธิการ 2525 : 11-12) นอกจากนี้ยังได้ระบุแนว
ปฏิบัติ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้เป็นค้วหลักสูตร แม่บท เพื่อยึด เป็นแนวปฏิบัติอย่าง
กว้าง ๆ ว่า ผู้สอนควรใช้วิธีสอน เพื่อให้ผู้เรียนรู้ปัญหาและความต้องการของตนเองและท้องถิ่น
ฝึกให้คิด เป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และรู้จักนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยพิจารณาวิธีสอน
ที่เหมาะสมกับจุดประสงค์และลักษณะ เนื้อหาวิชา เช่น การสอนแบบแก้ปัญหา ค้นคว้า อภิปราย
ทำงานกลุ่ม สืบสวนสอบสวน ฯลฯ การที่จะสอนให้นักเรียนมีคุณสมบัติตามที่กล่าวมาแล้วนั้นต้องใช้
วิธีสอนที่เหมาะสม การสอนเฉพาะด้านความจำเนื้อหาวิชาการอย่างเดียวย่อมไม่ใช่วิธีฝึกให้คนคิด
เป็นทำ เป็นได้ (วิชัย ราษฎร์ศิริ 2524 : 90-92)

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาเท่าที่พบอาจกล่าวได้ว่า ครูมุ่งเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้เฉพาะเนื้อหาวิชาตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ นั่นคือการสอนเน้นการบรรยายหรืออธิบายเนื้อหาที่จะให้นักเรียนเรียนแต่ฝ่ายเดียว จากการวิจัยของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา ซึ่งให้เห็นว่าครูส่วนใหญ่ยังคงใช้วิธีสอนแบบเดิม คือ ใช้วิธีบรรยายและยึดครูเป็นศูนย์กลางการเรียนการสอนดังเช่น จากการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2521 : 51) พบว่า ครูส่วนใหญ่มักจะใช้วิธีสอนที่มีครูเป็นศูนย์กลาง และจากการรายงานการวิจัยของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการศึกษาประชาบาลพบว่า ครูเกือบทุกคนยังใช้วิธีสอนแบบเก่าคือ มีการบรรยายเป็นหลัก ใช้กระดานดำประกอบ และครูเป็นศูนย์กลาง เพราะเป็นวิธีสอนที่ครูถนัดที่สุดและสะดวกสบายแก่ครูเอง ประกอบกับครูไม่มั่นใจว่าตนสามารถสอนแบบอื่นได้ดีกว่านี้ (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2526 : 48) และจากการศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูโดย ชีระ รุญเจริญ (2520 : 54) พบว่า ครูใช้การบรรยาย อธิบาย บอกให้นักเรียนจดหรือลอกข้อความบนกระดานดำ และให้นักเรียนท่องจำมากที่สุด

จากการศึกษาและงานวิจัยดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่าครูประถมศึกษาส่วนใหญ่ยังใช้วิธีสอนแบบบรรยายเป็นหลัก สุวัฒน์ มุทธเมธา (2523 : 167-169) กล่าวว่า วิธีสอนแบบบรรยาย เป็นวิธีสอนที่ใช้กันมาตั้งแต่สมัยโบราณและในปัจจุบันก็ยังใช้กันอย่างแพร่หลาย เป็นวิธีที่สะดวกสบายสำหรับครูในการนำมาใช้สอน สอนได้รวดเร็ว ผู้สอนไม่ต้องมีภาระในการเตรียมเนื้อเรื่องและสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้และอุปกรณ์ต่าง ๆ มากนัก แต่ข้อเสียของวิธีสอนแบบนี้ก็คือ เป็นการสื่อสารแบบทางเดียว ครูไม่มีโอกาสทราบว่าผู้เรียนคิดอย่างไร มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ครูบรรยายแค่ไหน เพียงใด นอกจากนี้วิธีสอนแบบบรรยาย ยังไม่ถูกต้องตามหลักการเรียนรู้ที่ดีคือผู้เรียนไม่มีโอกาสทำกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือเป็นการฝึกผู้เรียนให้เป็นผู้รับอย่างเดียว ขาดการฝึกนิสัยการค้นคว้าหาความรู้ ขาดทักษะในการแสวงหาความรู้และใช้แหล่งความรู้ต่าง ๆ

เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรประถมศึกษา จำเป็นที่ครูจะต้องเรียนรู้วิธีสอนหลาย ๆ วิธี รู้จักเปลี่ยนแปลงวิธีสอน พยายามคิดหาวิธีสอนใหม่ ๆ มาใช้

ทำให้นักเรียนสนใจการเรียนและเกิดการเรียนรู้ มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์และสามารถนำสิ่งที่เรียนไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ ผู้วิจัยสนใจติดตามและประเมินกระบวนการของโครงการพัฒนานิยและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูด้านการแสวงหาแนวทางใหม่ ๆ ในการเรียนการสอน ซึ่งดำเนินการพร้อมกัน 2 จังหวัด คือ จังหวัดราชบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้วิจัยเลือกศึกษาในจังหวัดราชบุรี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินกระบวนการของโครงการพัฒนานิยและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูในโรงเรียนประถมศึกษาาระยะนำร่องในจังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ระหว่างการปฏิบัติกิจกรรม โดยใช้ชุดปฏิบัติการพัฒนานิยและจริยธรรม

ขอบเขตของการวิจัย

1. การประเมินครั้งนี้เป็นการประเมินข้าราชการครูและผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในโครงการพัฒนานิยและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูระยะนำร่อง ในจังหวัดราชบุรี จำนวน 15 โรงเรียน เป็นผู้บริหารโรงเรียน 15 คน ครูผู้สอน 285 คน และนักเรียนจำนวน 90 คน
2. ระยะเวลาการประเมิน ตั้งแต่วันที่ 23 ธันวาคม 2529 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2530
3. การประเมินกระบวนการของโครงการพัฒนานิยและจริยธรรม สำหรับข้าราชการครูในโรงเรียนประถมศึกษาาระยะนำร่องในจังหวัดราชบุรี ทำการประเมินในเรื่องต่อไปนี้
  - 3.1 บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ความกระบวนการของโครงการพัฒนานิยและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู
  - 3.2 การปฏิบัติกิจกรรมของครู โดยใช้ชุดปฏิบัติการพัฒนานิยและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู
  - 3.3 ความคิดเห็นและความพึงพอใจของครูต่อกระบวนการของโครงการพัฒนานิยและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู
  - 3.4 เครื่องมือการประเมินผลของโครงการพัฒนานิยและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู

3.5 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูระหว่างการศึกษาปฏิบัติกิจกรรม

โดยใช้ชุดปฏิบัติการการพัฒนาวิทย์และจริยธรรมข้าราชการครู

ข้อคกลงเบื้องต้น

1. การประเมินกระบวนการของโครงการพัฒนาวิทย์และจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูในโรงเรียนประถมศึกษาาระยะนำร่องในจังหวัดราชบุรี เป็นการประเมินจากหลักฐานและพฤติกรรมที่สังเกตได้

2. การแสดงพฤติกรรมและการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง แสดงพฤติกรรมและตอบแบบสอบถามตามสภาพความเป็นจริง

คำจำกัดความเชิงปฏิบัติการ

การประเมินกระบวนการของโครงการพัฒนาวิทย์และจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู หมายถึง การประเมินการนำชุดปฏิบัติการพัฒนาวิทย์และจริยธรรมข้าราชการครูไปใช้ในระยณะนำร่องในจังหวัดราชบุรี ซึ่งประกอบด้วย การประเมินบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนความกระบวนการของโครงการพัฒนาวิทย์และจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู การประเมินการปฏิบัติกิจกรรมของครูโดยใช้ชุดปฏิบัติการฯ การประเมินความคิดเห็นและความพึงพอใจของครูต่อกระบวนการของโครงการพัฒนาวิทย์และจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู การประเมินเครื่องมือการประเมินผลของโครงการพัฒนาวิทย์และจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู และการศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางใหม่ ๆ ของครูระหว่างดำเนินการตามโครงการ

โครงการพัฒนาวิทย์และจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู หมายถึง โครงการของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมุ่งที่จะจัดกิจกรรม เพื่อสร้างเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจ เรื่องระเบียบวินัยและการปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบของครู โครงการนี้เป็นโครงการระยะ 5 ปี เริ่มจากปีงบประมาณ 2527 ถึง 2531

โครงการระยะนำร่องหมายถึง การนำโครงการพัฒนาวิทย์และจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู มาทดลองปฏิบัติใน 6 จังหวัด ระยะเวลาตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2529 ถึงเดือนกรกฎาคม 2530

การพัฒนาวิทย์และจริยธรรมข้าราชการครู หมายถึง การเสริมสร้างให้ครูมีความรับผิดชอบ เป็นคนตรงต่อเวลา ตั้งใจอบรมและแสวงหาวิธีสอนใหม่ ๆ มาสอนนักเรียน เคารพ

ระเบียบกฎหมาย ประพฤติคน เป็นแบบอย่างที่ดี และรู้จักเสียสละ เพื่อส่วนรวมตามความหมายของ
สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู

ข้าราชการครูในโรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง ครูที่ทำการสอนในโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ หรือครูใหญ่โรงเรียนประถม
ศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี

บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง การดำเนินการของผู้บริหารโรงเรียนตาม
กระบวนการของโครงการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู เริ่มตั้งแต่การเข้าร่วม
ประชุมเพื่อรับนโยบายการประชุมวางแผนการพัฒนาวิสัยและจริยธรรม การดำเนินกิจกรรมโดยใช้
ชุดปฏิบัติการฯ และการติดตามประเมินผล

ค่านิยม หรือ พฤติกรรม หมายถึง คุณลักษณะต่าง ๆ ที่จะทำการพัฒนาให้มีขึ้น เพิ่มขึ้น
ในตัวครู ความโครงการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู

ความคิดเห็นและความพึงพอใจ หมายถึง ความคิดเห็นและความรู้สึกของผู้เข้าร่วม
กิจกรรมการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมข้าราชการครูที่มีต่อกระบวนการของโครงการพัฒนาวิสัยและ
จริยธรรมข้าราชการครูที่ได้จากการออกแบบสอบถาม โดยกำหนดเป็นคะแนน

ชุดปฏิบัติการการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมข้าราชการครู หมายถึง เอกสารการจัด
กิจกรรมการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมข้าราชการครู จัดทำขึ้น เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนใช้เป็นคู่มือ
ดำเนินกิจกรรมการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมตามโครงการ ประกอบด้วยเอกสาร 6 เล่ม มีเนื้อหา
แตกต่างกันตามเรื่องที่ทำกรพัฒนา คือ เรื่องการตรงต่อเวลา การแสวงหาแนวทางใหม่ ๆ
ในการเรียนการสอน การคำนึงถึงผลที่จะเกิดกับนักเรียน การประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดี
การปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ และการมุ่งมั่นในการทำประโยชน์แก่สังคม

การปฏิบัติการสอนที่มีคุณภาพ หมายถึง การปฏิบัติด้านการสอนของครูซึ่งเน้นคุณภาพ
ด้านการตรงต่อเวลา การแสวงหาแนวทางใหม่ ๆ ในการเรียนการสอน และการคำนึงถึงผลที่
จะเกิดกับนักเรียน

การแสวงหาแนวทางใหม่ ๆ ในการเรียนการสอน หมายถึง การนำวิธีสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่นอกเหนือไปจากการบรรยายหรืออธิบาย การถามตอบ การให้นักเรียนลอก เนื้อหาบทเรียนบนกระดานดำหรือจากหนังสือเรียน ฯลฯ โดยเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียนมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร

เกณฑ์การประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางใหม่ ๆ ของครู หมายถึง เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู จากการบินศึกษาพฤติกรรมด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และจากการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน กำหนดเกณฑ์ที่น่าพอใจ คือ ต้องมีกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางใหม่ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75 ของกิจกรรมที่ครูใช้ โดยถือเกณฑ์ 3 ใน 4 เป็นเกณฑ์ตัดสิน

คณะผู้วิจัย หมายถึง ผู้วิจัยจำนวน 3 คน ได้แก่ นายสังเวียน ค้อยมาเมือง นางสาวอานวยสุข อนันตศิริธรณ์ และนางสมใจ มิ่งคั่ง ร่วมกันประเมินกระบวนการของโครงการพัฒนาวิสัยและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู ซึ่งดำเนินการโดยสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู

ประโยชน์ของการวิจัย

นำผลการวิจัยเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู เพื่อใช้ในการปรับปรุงโครงการต่อไป

